

Yahudi Kaynaklarına Göre

Tevrat

Baki ADAM

אשר למלך אשר
השנייני בטוב
למהוכך בזה
ואבנתא זהר וכר
המשרהים את פני
להביא את רשתיו
בבתר מלכות להר
ודשרים את יסיהם
היא ותבאן המלכה
בדבר המלך אשר
יקעף המלך מאד
ב
לאחכמים ידעי העתים

Yahudi Kaynaklarına Göre

Tevrat

(Mahiyeti, Tahrifi ve Yahudi Hayatındaki Yeri)

Baki ADAM

seba yayınları
seba İlmî Araştırmalar Dizisi 3
ISBN 975-8145-05-3
Birinci basım, **Haziran 1997**

Kapak Tasarım
Songül DEMİR

Bilgisayar Dizaynı
Tamer KÖKSAL

Dizgi
Sevim BAŐAK

Kapak
**Tevrat'ın Sinagog'da okunan
el yazma nüshası (Sefer Torah)**

Baskı
Se-Ba Ofset Ltd. Őti.
Kazım Karabekir Cad. 85/80-28
Tel: (0.312) 342 17 13 Ankara

Yayının tüm hakları **seba yayınlarına** aittir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	v
GİRİŞ	1
I. METOD VE KAYNAKLAR	1
A. Araştırmanın Metodu	1
B. Kaynaklar	2
II. TEVRAT HAKKINDA GENEL BİLGİLER	14
A. Tevrat'ın İsimleri, Kitapları ve Bölümleri	15
B. Sefer Torah ve Özellikleri	21
III. HİRİSTİYANLIĞIN TEVRAT ANLAYIŞI	25
I. BÖLÜM: MUSA KİTABI VE TEVRAT	33
I. TORAH VE TEVRAT KELİMELERİ	33
A. Torah Kelimesi	33
a) Etimolojik Tahlili	33
b) Eski Ahid'de Kullanım Şekilleri ve Anlamları	35
c) Musa Kitabı ile Münasebeti	37
B. Tevrat Kelimesi	38
a) Etimolojik Tahlili	38
b) Kur'an'da ve Hadislerdeki Anlamı	41
II. TEVRAT'IN MAHİYETİ, VAHYİ VE YAZILMASI	46
A. Rabbanî Kaynaklara Göre	46
a) Varoluş öncesinde Tevrat'ın Yaratılması	47
b) Adem'den Musa'ya Kadar Tevrat'ın Durumu	50
c) İsrail'in Seçkinliği ve Tevrat	51
d) Tevrat'ın İsrailoğullarına Verilmesi	54
e) Tevrat'ın Yazılması	60
ea) Son Sekiz Cümlelerin Yazılması ile İlgili Tartışmalar	62
eb) Musa'nın Yazdığı Söylenen Diğer Metinler	63
B. Tevrat'a Göre	64
a) Tevrat'ın Mahiyeti ve Vahyedilmesi	64
b) On Emir'le Tevrat Arasındaki Münâsebet	69
c) Tevrat'ın Vahiy Şekli	73
d) Tevrat'ın Yazılması ve Yazarı	75
II. B Ö L Ü M: BUGÜNKÜ TEVRAT'IN TEŞEKKÜLÜ	78
I. MUSAYA VERİLEN TEVRAT'IN KAYBOLMASI	78
II. BUGÜNKÜ TEVRAT'IN TESBİT EDİLMESİ	86

A.	Ezra'nın Yeni Tevratı Tesbit Etmesi	87
B.	Kneset Ha-Gadol ve Yeni Tevrat'a Katkıları	90
C.	Soferîm ve Yeni Tevrat'a Katkıları	91
	a) Tikkuney Soferîm	93
	b) İttur Soferîm	95
D.	Samirî Tevratı ve Yahudi Tevratı ile Olan Münasebeti	97
	a) Samirîlerin Menşei ve Tarihçesi	97
	b) Samirî Tevratı'nın Tarihçesi	100
	ba) Dış Dünyaya Tanıtılması	100
	bb) Samirî Kaynaklara Göre Tarihçesi	102
	bc) Samirî Tevratı ile Yahudi Tevratı Arasındaki Farklılıklar	103
	bd) Yahudilerle Samirîler Arasındaki Tahrif Tartışmaları	107
	1. Septuagint'in Doğuşu	108
	2. Septuagint Çerçevesinde Yahudi ve Samirî Nüshaları	110
E.	Yahudi Tevratı'nın Standart Hale Getirilmesi	113
III. BÖLÜM: YAHUDİLERİN TEVRAT'A BAKIŞI		119
I.	KLASİK YAHUDİLİKTE TEVRAT'A BAKIŞ	119
	A. Rabbanîlerin Tevrat Anlayışındaki Farklılıklar	122
	a) Rabbanî Yorumların Vahiy Mahsulü Sayılması	122
	b) Tevrat'ın, "Yazılı Tevrat- Sözlü Tevrat" Olarak İkiye Ayrılması	123
	c) Tevrat'ta Düzensizlik, Edebî Hata ve Bilgi Yanlılığı Bulunduğunun Belirtilmesi	129
	d) Tevrat'ta Neshin Olduğunun Söylenmesi	131
	B. Rabbanî Anlayışa Karşıların Tepkisi	132
	C. Rabbanî Kelamcılarının Savunması	137
	a) Maimonides'in Savunması	139
	b) Abraham İbn Davud'un Savunması	139
	c) Yosef Albo'nun Savunması	141
II.	ÇAĞDAŞ YAHUDİLİKTE TEVRAT'A BAKIŞ	144
	A. Reformist Yahudilik ve Tevrat Anlayışı	145
	B. Liberal Yahudilik ve Tevrat Anlayışı	149
	C. Muhafazakâr Yahudilik ve Tevrat Anlayışı	151
	D. Yenidenyapılanmacı Yahudilik ve Tevrat Anlayışı	154
	E. Ortodoks Yahudilik ve Tevrat Anlayışı	156
III.	YAHUDİ TARİHİNDE HERETİKLERİN TEVRAT KRİTİĞİ	160
	SONUÇ	165
	BİBLİYOGRAFYA	169

ÖNSÖZ

Hinduizm'in Vedalarından sonra, bugün mevcut olan kutsal kitapların tarih bakımından en eskisi, Yahudiliğin kutsal kitabı Eski Ahid'in ilk bölümü olan Tevrat'tır. Tarihi, MÖ XIII.Yüzyıla kadar dayanan Tevrat, Yahudilerin dinî ve gayri dinî hayatı ile ilgili kural ve hükümler ihtivâ etmektedir. Bunun yanında o, tarih öncesi ve sonrasi olaylardan bahsetmekte, şahısların özgeçmişi hakkında bilgi vermektedir. Bundan dolayı Tevrat, özellikle son asırda, ilim adamlarının dikkatini çekmiş; üzerinde, gerek sosyal, gerek tabiat bilimleri açısından birçok çalışma yapılmıştır. Bu bakımdan Tevrat, kutsal kitaplar arasında ayrı bir yere sahip bulunmaktadır.

Bir kutsal din kitabı olmanın yanında Tevrat, Yahudiler için millî bir değer de taşımaktadır. O, binlerce yıllık bir geçmişi olan Yahudilerin tarihten getirdiği yegâne mirastır. Yahudiler, Diaspora (sürgün) dönemlerinde bile varlıklarını ve millî benliklerini bu kitap sayesinde korumuşlardır. Onlar, en karanlık günlerinde teselliyi bu kitapta bulmuş, ideallerini bu kaynaktan beslemişlerdir. Kısacası, Tevrat, Yahudileri binlerce yıllık tarih sahnesinde tutan mucizevî bir eserdir.

Bütün bu özelliklerinin dışında, Tevrat'ın İslam kültürü açısından da önemi bulunmaktadır. Bilindiği gibi, İslam'ın ilk yıllarında, Kitap Ehli arasında Müslümanların en çok münasebette bulunduğu grup, Yahudiler olmuştur. Kur'an'da ve Hadislerde, Yahudiler ve onların kitabı Tevrat'tan çok bahsedilmiştir. Bu yüzden Müslümanlar, Tevrat'la ilgilenmiş ve onun hakkında fikir beyan etmişlerdir. Bu fikirlerin çoğu da, Tevrat'ın tahrifi, tebdili ve neshi meselelerinde yoğunlaşmıştır. Bu meselelerde ileri sürülen fikirler, anlayışa göre farklılık göstermiştir. İbn Haldun'un temsil ettiği bir grup Müslüman âlim, Kur'an'ın, Yahudilerin Tevrat'ı tahrif ve tebdil ettiği ifadesini, yorumda

tahrif ve tebdil olarak anlamış; Yahudilerin Tevrat metnini Allah'ın vahyettiği şekilde değiştirmeden rivayet ettiklerini ileri sürmüştür. İbn Hazm'in dahil olduğu ve çoğunluğu oluşturan karşı grup ise, tahrif ve tebdil hakkındaki bu anlayışı reddetmiş, Kur'an'daki bazı konuların Tevrat'ta bulunmamasına işaret ederek, şimdiki Tevrat metninin tahrif edildiğini belirtmiştir. İbn Hazm, Tevrat'ın metninde tahrif ve tebdilin olmadığını ileri süren birinci gruba dahil olanları cahillikle, Kur'an ve Sünnete gereken ihtimamı göstermemekle suçlamıştır.

Müslümanlar arasındaki bu anlayış farklılığı, günümüzde de devam etmektedir. Müslümanlar, hâlâ Tevrat'ın tahrif edilip edilmediğini tartışmaktadırlar. Bu tartışmalarda ileri sürülen görüşlerin kaynağı da, İslâmî literatürde verilen bilgileri aşmamaktadır. Biz, Yahudiler cephesinden konuya bakmak ve böylece, Tevrat'ın mahiyeti, tahrifi, tebdili ve neshi gibi meselelerde Müslümanlar arasında meydana gelen tartışmalara ışık tutmak için, bu konuyu doktora tez konusu olarak işledik.

Tezin Giriş kısmında, önce metod ve kaynaklar hakkında bilgi verdik. Daha sonra, çeşitli yönleriyle Tevrat'ı tanıttık. Ayrıca, Hıristiyanların Tevrat anlayışına da kısaca, değindik. Birinci Bölüm'de, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan kavramların analizinden hareket ederek, bugünkü Tevrat'ın Musa'ya verilen kitap olup olmadığını tartıştık. İkinci Bölüm'de, genel Yahudi anlayışını esas alarak, Musa'ya verildiğine inanılan Tevrat'ın kaybolmasını ve bugünkü Tevrat'ın teşekkül sürecini inceledik. Üçüncü Bölüm'de, geçmişte ve günümüzde Yahudilerin Tevrat'a bakışını ele aldık.

Klasik Yahudi kaynaklarının dipnot gösteriminde, genel metoda uyararak, bölüm ve cümle numaralarını verdik. Sadece, Pirke de Rabbi Eliezer'de, sayfa numarasını gösterdik. Ayrıca, Eski Ahid'in İbrance nüshasından kaynak gösterirken de, kitap adlarını Türkçe isimleriyle verdik.

KISALTMALAR

- Bkz : Bakınız
- CFDDCC : The Christian Faith in the Doctrinal Documents of the Catholic Church.
- EJC : Encyclopedia of Jewish Concepts.
- ERR : Encyclopedia of Religion and Religions.
- HHT : Hamiřa Humřey Tora: Noseah Yahudi-Noseah řomronı.
- JBC : The Jerome Biblical Commentary
- JE : The Jewish Encyclopedia
- JiC : The Jewish Ideas and Concepts
- Krř : Karşılaştırınız.
- MR : Midrař Rabah
- ODCC : The Oxford Dictionary of The Christian Church.
- PS : Paul Stenhouse
- Sf. : Sahife.
- TB : Talmud Bavli
- TY : Talmud Yeruřalmı (The Talmud of the Land of Israel)
- UJE : The Universal Jewish Encyclopedia.

GİRİŞ

I. METOD VE KAYNAKLAR

A. Araştırmanın Metodu

Araştırmamızın metodik çerçevesini dört husus oluşturmaktadır:

1. Konunun kavramsal çerçevesini teşkil eden kavramların çeşitli açılardan analiz edilmesi ve birbiriyle münasebetlerinin ortaya konması: Bu kavramsal çerçeveyi meydana getiren kavramlar şunlardır; “Torah” (Tevrat), “Sefer” (Kitab), “Asarat Ha-Dıvarim” (On Emir), “Luhot Ha-Evenîm” (Taş Levhalar), “Mitzva” (Emir ve Nehiy), “Tevrat” ve “El-Kitab”. Çalışmanın birinci bölümünde, bu kavramlar temel alınarak Musa’ya verilen “kitap” ile Tevrat’ın ne olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır.

2. Genel Yahudi anlayışın esas alınması: Konunun işlenişinde, daima Yahudiliğin Tevrat hakkındaki dogmatik anlayışı esas alınacaktır. Çalışmanın ilk aşamasını oluşturan kavramsal çerçeveye dahil kavramların incelenmesinden sonra varılan netice, ikinci aşamanın temelini teşkil etmeyecektir. Burada ulaşılmış olan netice bir tarafa bırakılacak ve ikinci aşamanın başlangıcında tekrar Yahudiliğin genel dogmatik anlayışı temel alınacaktır. Daha sonra, sonuç kısmında, genel bir değerlendirmeye gidilecektir.

3. Metin karşılaştırmalarının yapılması: Çalışmada, bir hususla ilgili açıklamaların yapılmasında, zaman zaman, Tevrat’ın tercüme, versiyon ve tefsirlerinden metin karşılaştırmaları yapılacaktır.

4. Dinler Tarihi’nin metodlarına uyulması: Araştırmada, kavramlar analiz edilirken filoloji, Tevrat’ın tarihî gelişimi ortaya konulurken tarihi-tasvirî metod kullanılacaktır. Tevrat hak-

Dr. Baki ADAM, 1962 yılında Denizli'nin Tavas İlçesine bağlı Balkıca Köyü'nde doğdu. İlk öğrenimini köyünde, orta öğrenimini Denizli İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1987'de mezun oldu. 1988 Şubat ayında aynı Fakülte'nin Dinler Tarihi Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı.

1989'da, "Dinlerde Hacc İbadeti Üzerine Bir Araştırma" isimli teziyle yüksek lisans öğrenimini tamamlayan Baki ADAM, aynı yıl doktora çalışmasına başladı. Doktora çalışmaları esnasında, 1991-1992 yıllarında araştırmalarda bulunmak üzere sekiz ay İsrail'de Tel-Aviv Üniversitesi'nde kaldı. 1994 Haziran ayında, Prof. Dr. Abdurrahman Küçük'ün danışmanlığında hazırlamış olduğu "Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat ve Yahudi Hayatındaki Yeri" isimli teziyle doktorasına bitirdi.

Hâlen, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı'nda görevine devam etmektedir.